

بررسی مبانی فقهی و حقوقی نظارت دولت و حدود آن بر موقوفات

به ضمیمه اصلاحات وقف

نگارش :

ناصر اصغری

کارشناس ارشد فقه و حقوق

۱۳۹۲

سرشناسه:	: اصغری، ناصر
عنوان و نام پدید آور:	: بررسی مبانی فقهی و حقوقی نظارت دولت و حدود آن بر موقوفات انصار اصغری
مشخصات نشر:	: رشت : ارنواز، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری:	: ۱۵۲ ص. :
شابک:	: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۱۲۱ - ۶۰ - ۵
وضعیت فهرست نویسی:	: فیا
موضوع:	: سازمان اوقاف و امور خیریه
موضوع:	: وقف (فقه)
موضوع:	: قوانین و مقررات
موضوع:	: وقف - ایران - تاریخ
رده بندی کنگره:	: ۳۹۱۴:۲ RP1A3
رده بندی دیویی:	: ۳۹۷:۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی:	: ۲۷۳۲۲۷۰

اشارات ارنواز

عنوان: بررسی مبانی فقهی و حقوقی نظارت دولت و حدود آن بر موقوفات

نویسنده: ناصر اصغری

ناشر: انتشارات ارنواز

خدمات چاپ: راستین

طرح جلد: مهندس حامد اصغری

تیراژ: ۲۰۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۳

قیمت: ۹۵۰۰۰ ریال

مرکز پخش: رشت - بلوار لاکان - رویه روی شرکت گاز - انتشارات ارنواز

تلفن: ۴۲۴۱۸۷۲ - ۰۱۳۱

E-Mail : Arnavazpub _ ۱۳۸۳ @ Yahoo.com

۳	فصل اول: تاریخچه و ماهیت وقف و نظارت
۱۱	بخش اول: ماهیت و شرایط وقف
۱۱	مفهوم وقف و اصطلاح
۱۴	وقف در قرآن و حدیث و معنی اظهار علیهم السلام
۱۶	وقف پول:
۱۸	وقف سهام
۱۸	شرایط تحقق وقف
۲۰	قبض:
۲۳	شرایط عین موقوفه
۲۶	شرایط واقف و موقوف علیه
۲۹	اقسام وقف:
۲۹	بخش دوم: تاریخچه وقف و نظارت
۲۹	وقف در جهان غرب
۳۲	وقف در جهان اسلام
۳۲	وقف در زمان بنی امیه
۳۳	وقف در زمان عباسیان
۳۴	وقف در زمان دولت عثمانی (تورکیه فعلی)
۳۵	وقف در ایران
۳۹	سازمان اوقاف در دوره پهلوی
۴۲	وجه افتراق مبانی اداره وقف در غرب و کشورهای اسلامی
۴۵	فصل دوم: تولیت و نظارت اشخاص و دولت

بخش اول: نظارت : ماهیت ، اهداف و انواع	۴۵
ماهیت نظارت	۴۵
انقسام نظارت	۴۶
اهداف نظارت	۴۹
بخش دوم : تولید و نظارت اشخاص	۴۹
تولید در قانون مدنی	۵۱
تولید متولی	۵۳
فرایند متولی به نادر	۵۵
بخش سوم : نظارت دعات بر موقوفات	۶۲
بررسی قضایی اوقاف وقف	۶۲
استقلال وقف در قانون	۶۶
مفهوم دولت در اصطلاح اساسی	۷۳
دولت در آموزه های قرآن	۷۵
مقصود از حاکم در قانون	۷۶
بخش چهارم : مبنای نظارت بر موقوفات	۷۸
الف: اوقاف دارای متولی	۸۰
مبنای حسیه	۸۰
مبنای فقدان شخصیت حقوقی	۸۱
مبنای اطلاق ولایت	۸۳
ب) موقوفات فاقد متولی	۸۸
فصل سوم : دستگاهای نظارتی دولت	۹۳
بخش اول: سازمان ناظر درونی	۹۴
سازمان اوقاف و امور خیریه (ناظر درونی)	۹۴
تشکیلات سازمان اوقاف و امور خیریه	۹۷

۹۸	موارد نظارت سازمان اوقاف
۱۰۰	نحوه نظارت سازمان اوقاف بر موقوفات
۱۰۲	اقدامات شکلی و ماهوی سازمان اوقاف
۱۰۳	نحوه اعمال نظارت در سازمان اوقاف
۱۰۴	مبانی تحقیق سازمان اوقاف
۱۰۸	شماره: سازمانهای نظارتی بیرونی
۱۱۲	سازمان بازرسی کل کشور
۱۱۴	معاونت نظارت و بازرسی دفتر مقام معظم رهبری
۱۱۹	برخی از اصطلاحات و تعاریف
۱۴۵	منابع

www.ketabipil.ir

وهو واقف علی السرائر
با یاد کسی که وقف جان کرد
در فکر خستگان توان کرد...

مقدمه :

قدمت نظارت به ابراهام زندگی اجتماعی بشر، و از زمان شکل گیری نظام های ساده سیاسی اجتماعی است، اما هیچ سیستمی نظام های سیاسی قرن بیستم، محدودیت منابع و فرصت ها، و ضرورت تخصیص عادلانه این منابع و فرصت ها، اهمیت و ضرورت نظارت را بیش از پیش آشکار می سازد. ضمن اینکه کارآمدی و پویایی نظام های سیاسی اجتماعی، رابطه مستقیمی با نوع و نحوه نظارت دارد. اما در خصوص سابقه اجمالی بحث اندیشه سیاسی اسلام، باید گفت که مفهوم نظارت و مشتقات آن ۱۲۹ بار در قرآن آمده است بسیاری از این کاربردها سیاسی یا اجتماعی دارند. یکی از مهمترین اهداف نظارت جلوگیری از فساد امور است و مفسرین و مفسران (ص) در صورت آشکار شدن فساد در امور، همه مردم مستحق مجازات خواهند بود. یکی از موضوعاتی که در پرتو نظارت دولت و متولیان امر به رسیدگی می رسد موضوع وقف است که با توجه به اهمیت آن، محتاج هدایت و سازماندهی و حفظ است. از این آثار ارزشمند که پستوانه مناسبی برای برنامه ریزی اجتماعی اقتصادی میباشد، لذا نیاز به تدوین کیلالت متناسب دارد تا با قانون های مطلوب و کارآمد این رسالت بزرگ، که عبارت از اداره امور و موقوفه ها و نظارت بر اداره آنها بدور از تباهی و فساد و ظلم می باشد عهده دار گردد از طرفی چون ملاک درستی اداره امور وقف، علمای دینی بودند و در بعضی از دوره ها در اثر توجه و عنایت سلطان عصر مامور و نماینده ای جهت رسیدگی به موقوفه ها تعیین می شد لذا اولین قانون مدون برای اداره موقوفه ها و نظارت بر آن در سال ۱۲۸۹ هـ ش برمی گردد و از آن پس در دوره های مختلف دگرگونی ها و تحول هایی در قوانین به وجود آمد بخصوص بعد از انقلاب اسلامی منشا و پستوانه

عظیمی در جهت حفظ اهداف واقفان ایجاد شد. زیرا تصویب بسیاری از قوانین و مقررات، به همراه عزم جدی دولت و سازمان اوقاف منجر به احیاء بسیاری از موقوفات که در نتیجه بی‌توجهی مسوولان گذشته یا انحراف متولیان و... به فراموشی سپرده شده بود گردید.

لذا با توجه به جایگاه تحقیقات و پژوهش‌های کاربری در آرایه رهیافت‌ها و راهکارهای نوین، و رفع نارسایی‌ها و اصلاح ساختارهای موجود و مدیریت مناسب مسایل مستحدثه و مبتلابه و ایجاد زمینه مناسب برای دستیابی به اهداف بلند مدت نظام به خصوص در حوزه نظارت بر این شدم تا به موضوع نظارت دولت بر موقوفات پرداخته و به بررسی موضوع، با توجه به ضمانت اجرایی که در قانون برای اعمال نظارت دخالت‌های دولت و سازمان اوقاف پیش‌بینی شده است چه اثری در نهاد وقف و حفظ آن در چارچوب وقف و جلوگیری از فساد یعنی خروج از ضوابط گردیده است.

مجموعه حاضر به عنوان پژوهشی که ارائه‌ای (مطالعه تاریخی و بررسی اسنادی و قوانین) تحت عنوان: مبانی فقهی حقوقی نظارت دولت بر موقوفات؛ و در سه فصل تهیه شده است که عبارتند از:

فصل اول: کلیاتی از وقف تاریخی آن. در این فصل شامل وقف در لغت و اصطلاح و شرایط واقف و موقوف علیه و در پاره تاریخیچه تشکیل نهاد وقفی در جهان از جمله فرانسه و ایران و همچنین تولیت در وقف. فصل دوم شامل سه بخش مباحث پیوند استقلال وقف و مبانی نظارت دولت در موقوفات و فصل سوم در دو بخش شامل دستگاههای نظارتی و اعمال نظارت دولت از جمله سازمان بازرسی و اوقاف و امور خیریه و نحوه اجرا قوانین و برخورد با تخلفات. و همچنین برخی از اصطلاحات وقف و در پایان نتیجه‌گیری و پیشنهاد ارائه شده است.

در پایان بدین وسیله از همه دوستان، همکاران و اساتید محترم، که مشوق بنده در تکمیل این کتاب بودند بخصوص از جناب آقای سیروس وزیریان و قدرت الله طالبی بیدختی تشکر و قدردانی می‌نمایم.